DE BLIK VOORUIT

Wellicht gold nimmer tevoren zo zeer de waarheid van de spreuk, dat regeren vooruitzien is, als in onze dagen. Dit geldt niet alleen voor de wereld, het geldt eveneens voor onze partij.

Jaarlijks wordt het Nederlandse volk in de begrotingen en vooral in de miljoenennota geconfronteerd met de situatie op financieel en economisch gebied en dat niet alleen, de beschouwingen welke in deze staatsstukken ten beste worden gegeven, strekken zich ook uit tot de nabije toekomst. Het Planbureau raamt en verkent tot het jaar 1970, en om maar niet meer te noemen, de planologen tekenen ons een beeld van het jaar 2000.

Richten wij de blik vooruit, dan is het onmogelijk dat wij daarbij onze eigen partij buiten het gezichtsveld zouden laten. Hierbij denk ik niet alleen aan de komende verkiezingen voor Staten en Raden, maar toch allermeest aan onze eigen taak in toekomstperspectief. Hoe en op welke wijze zullen wij als anti-revolutionairen onze roeping in deze dynamische, voortijlende wereld kunnen volbrengen.' Dit is maar niet een gelegenheidsvraag, integendeel, het is een vraag van blijvende actualiteit. Zegt het Evangelie zelf niet, dat niemand die de hand aan de ploeg slaat en ziet naar hetgeen achter hem is, geschikt is voor het Koninkrijk Gods.' „De blik vooruit", „de blik omhoog" en „de hand aan de ploeg" horen in het Evangelie bij elkaar.

Situatietekening.

Wanneer wij onze blik vooruit richten krijgen wij echter onmiddellijk te maken met enkele opvallende ontwikkelingstendenties van onze tijd.

Enkele daarvan wil ik hier in het kort noemen.

Een van de meest imponerende is de voortgaande economische groei, althans in de landen van het westelijk halfrond. De welvaartsstijging is bijzonder groot.

De reële lonen zijn sinds 1945 met ruim 100 % gestegen. Het is dus niet waar, dat zoals wel eens beweerd wordt alle loonsverhogingen achterhaald zijn door prijsstijgingen. Trek de lijn maar door en u ziet dat over 25 jaar de materiële welstand nog eens kan verdubbelen. Het zijn cijfers, die het menselijk kunnen in een scherp daglicht stellen. Deze groei

gaat echter gepaard met ernstige fricties. Grotere concentraties komen tevoorschijn, een sanering voltrekt zich niet alleen in het kleinbedrijf, ook het middelgrote
weet ervan mee te praten. Deze fricties leiden soms tot zeer pijnlijke situaties. Ik denk aan de zelfstandigen in landbouw en middenstand en aan de werknemers die bij bedrijfssluitingen en -fusies zijn betrokken en lang niet altijd voldoende in het overleg worden betrokken. Hoezeer wij ook onder de indruk komen van het menselijk kunnen, er is geen reden voor overmoed. Hoevelen zijn er niet op deze wereld, die aan enige welvaart nog geen deel hebben? En wie is in staat om afdoende en voorgoed het spook van de voortwoekerende inflatie uit onze samenleving te bannen? Onze welvaartsstijging is groot, maar de prijs die ervoor betaald wordt is hoog. Deze prijs drukt veelal zwaar op een aantal zwakke schouders.
Over dit laatste wil ik nog een enkele opmerking maken. Hier is te meer aanleiding toe nu in deze historische bijeenkomst het besluit is genomen, om de contributieafdracht te koppelen aan een indexcijfer van de lonen. Het is een juist besluit, dat wij mochten nemen, maar onze penningmeesters zullen wel bemerken, dat het veel werk mee zal brengen.
Ten aanzien van het inflatieproces zou ik op een drietal punten de aandacht willen vestigen.
In de eerste plaats, dat wij bij het beoordelen van dit verschijnsel ons niet door emotionele gevoelens moeten laten voortstuwen. Het oordeel moet evenwichtig en goed gefundeerd zijn. Voorop sta echter, dat de strijd tegen de inflatie met grote vasthoudendheid dient te worden gestreden. Warmeer de ontwikkeling doorgaat, zoals deze in de jaren ’64 en ’65 is geweest — prijsverhogingen van meer dan 5 % per jaar — dan moet dit op langere termijn leiden tot een ondermijning van de grondslagen van onze maatschappijstructuur en tot uitholling van alle particuliere toekomstvoorzieningen, die niet waardevast zijn. Een eenvoudig rekensommetje leert, dat wanneer, b.v. elk jaar de prijzen zouden stijgen met 6%, binnen tien jaar bijna alle prijzen haast twee keer zo hoog zouden zijn als nu. Alle toekomstvoorzieningen die niet waardevast zijn — en welke particuliere voorzieningen zijn waardevast — zouden tot de helft van de huidige waarde gedaald zijn. U begrijpt, dat tegen een dergelijke ontwikkeling op den duur geen enkele samenleving bestand is. Het kwaad, want dat is het, zal hoe dan ook bestreden moeten worden.
In de tweede plaats moet opgemerkt worden, zulks ter wille van een evenwichtige oordeelsvorming, dat men zich moet

hoeden voor overdreven verwachtingen, alsof met enige goede wil het inflatie-spook binnen enkele jaren geheel van de aardbodem verdreven zal zijn.

Degenen die zo spreken zou ik er op willen wijzen, dat zelfs in het tijdvak tussen 1900 en 1940, de tijd waarin behalve de eerste wereldoorlog ook de grote wereldcrisis viel met zijn grote prijsdalingen, dat zelfs in dat tijdvak de waarde van de gulden in totaal met ongeveer 1/3 is gedaald. Zeker, de inflatie heeft zich na de tweede wereldoorlog versneld; maar als zodanig is het toch niet een typisch verschijnsel van deze tijd. Het heeft in zekere zin altijd bestaan in onze open economie.

Ik verheel mij in dit verband dan ook niet, dat de reële mogelijkheden tot bestrijding op dit gebied aanmerkelijk kleiner zijn, dan door velen nog wordt aangenomen. Waar het vooral aan schort is, dat er nog steeds, ondanks alle vooruitgang, onvoldoende coördinatie bestaat op het stuk van de economische politiek in internationaal verband. £n daar gaat het om; willen wij de inflatie krachtig kunnen bestrijden, dan zal dat internationaal moeten gebeuren. Hier ligt tussen twee haakjes ook een parallel met de situatie in de jaren dertig, toen ons land met zulk een afschrikwekkend grote werkloosheid werd geconfronteerd. Ook toen lag de sleutel voor de oplossing van dit vraagstuk voor een belangrijk deel op het internationale vlak — en het is met name Colijn geweest, die met inzet van al zijn krachten voor zulk een internationale aanpak heeft gevochten.

Ten aanzien van de inflatie-bestrijding van thans geldt de noodzaak van zulk een internationale energieke aanpak zeker niet in mindere mate dan toen. Ook in E. E. G.-verband zal hierop onze inspanning gericht moeten zijn.

Voor Nederland ligt er een duidelijke taak om ook te Brussel in deze richting te stuwen, zonder ondertussen de eigen nationale taak en eigen verantwoordelijkheid voor de waarde van de gulden te verwaarlozen.

Daarbij zullen wij al bijzonder gelukkig zijn wanneer wij erin slagen de jaarlijkse prijsstijgingen van 5 % tot bijvoorbeeld 1% terug te brengen. Dat zou al een groot winstpunt zijn.

Een derde en laatste opmerking die mij over de inflatie van het hart moet is deze, dat, hoezeer het ook waar moge zijn dat wij door onze afhankelijkheid van het buitenland niet alle inflatie-invloeden kunnen weren, wij er toch nimmer in mogen

berusten, dat wij als Nederlanders zelf de inflatie in het leven roepen. Wij zullen niet de schuldigen mogen zijn. Dit geldt zowel voor de Overheid, die geen inflatoire begrotingspolitiek mag voeren, als voor ondernemers in hun prijsbeleid, als voor werkgevers en werknemers in hun loonafspraken, die zich zoveel mogelijk zullen moeten richten op de ontwikkeling van de productiviteit.

Doeltreffend beleid.

Een doeltreffend beleid, zal het oog gericht moeten houden op de ontwikkeling van de begroting, de prijzen en de lonen. Niet een van deze drie, maar alle, maar dan ook niet één uitgezonderd. Als er één steen uit het geheel valt, stort het gebouw in.

Voorkomen moet worden, dat mede ten gevolge van een aanhoudende krachtige inflatie onze samenleving afglijdt naar situaties, waarin de weerstand tegen revolutie en dictatuur geringer wordt. In dit verband mag ik op een tweetal voorbeelden wijzen. Het eerste in Duitsland. Dacht u niet, dat naast vele andere factoren — zoals de massale werkloosheid in de jaren dertig — ook niet de inflatie na de eerste wereldoorlog er een rol in heeft gespeeld dat de Duitse volksziel betrekkelijk weinig weerstand opbracht tegen de demagoog Hitler? Vervolgens: mag de ernstige gezagscrisis in Indonesië geheel en al worden los gezien van de ontstellende inflatie in dit land.' De vragen beantwoorden mijns inziens zichzelf.

Ook hier wil ik mij voor iedere vorm van overdrijving hoeden. De inflatie in Duitsland na de eerste wereldoorlog en de huidige inflatie in Indonesië zijn niet te vergelijken met onze situatie. Natuurlijk niet. Maar een stijging van de prijzen zoals die in de jaren 1964 en 1965 is opgetreden moeten wij als een ernstig verschijnsel blijven zien. Alleen als een éénmalige en noodzakelijke aanpassing, die ook niet te keren was, is dit verdedigbaar. Men wordt overigens in ons land al spoedig voor reactionair en conservatief versleten wanneer men niet ophoudt op dit punt de aandacht te vestigen. Schreef niet de heer Roemers in „Opinie" van 21 januari j.l.: „Pessimistische economische verwachtingen zijn vaak het wetenschappelijk leed voor politiek conservatisme"?

Deze opmerking werd gemaakt in verband met de rede gehouden door senator Zijlstra in de Eerste Kamer, waarin mede

op deze gronden voor een temporisering van de uitvoering van het Regeringsprogram werd gepleit. Roemers zegt ervan; „Uitvoering in twee of drie etappes zou betekenen, verlenging van de woningnood, grotere chaos in het verkeer en onvoldoende onderwijsmogelijkheden, om van de hulp aan arme landen nu maar niet te spreken. Die prijs is voor ons te hoog."

Hier zit nu een hardnekkig misverstand. In de eerste plaats is noch door de A. R. Eerste noch door de A. R. Tweede Kamerfractie de essentie van het regeringsprogram aangetast. Wij zijn de enige fractie geweest, die b.v. met grote duidelijkheid heeft gesteld, dat de post voor de ontwikkelingshulp voor ons onaantastbaar is. Bovendien hebben wij tevens duidelijk laten uitkomen, dat het V. V. D.- bezuinigingsplan in zijn huidige vorm ook door ons als praktisch niet realiseerbaar werd gezien. Maar als iets nu niet in een jaar kan, is het dan conservatief in de verkeerde zin van het woord dat men het realisme opbrengt, om er iets langer over te willen doen? Doet zich het verschijnsel in onze gezinnen, in onze kerken en organisaties niet ieder ogenblik voor? Neen, wij weigeren een solied beleid op één lijn te stellen met conservatisme en dan bedoeld in de zin van reactionair.

Een goed sociaal-economisch beleid in onze moderne samenleving veronderstelt allereerst een goed financieel beleid. Ditzelfde is trouwens ook met evenzovele woorden vermeld in de regeringsverklaring, waarmede het kabinet Cals optrad. Daarin heeft het huidige kabinet aan ons Nederlandse
volk verklaard „vastbesloten" te zijn „een bijdrage te leveren tot de bestrijding van de inflatoire ontwikkeling, voorzover dat in haar vermogen ligt."

Overheid en samenleving. De gezagscrisis waarover zoeven werd gesproken brengt mij op een andere ontwikkelingstendentie van deze tijd.

Ik bedoel hier de zich geleidelijk wijzigende plaats van de Overheid in onze samenleving. Hier is sprake van een tegenstrijdige ontwikkeling, althans op het eerste gezicht.

Enerzijds is er sprake van een zeer sterke invloed van allerlei belangenorganisaties. Zij trachten het overheidsbeleid in een door hen gewenste richting te dwingen.

Daartegenover staat, dat de Overheid zelf steeds dieper indringt in de samenleving. Zoals de krachten uit de samenleving steeds sterker het overheidsbeleid pogen mede te bepalen, zo beïnvloedt het overheidsbeleid op haar beurt in toenemende mate de samenleving en de daarin levende krachten.
Deze tweezijdige ontwikkeling zal ons, willen wij niet ten achter raken in onze politieke positiebepaling tot nieuwe bezinning moeten dwingen. Hoe zal onder deze nieuwe ontwikkeling een juiste betrekking tussen Overheid en samenleving kunnen worden verkregen en gehandhaafd? Ik geef thans geen antwoord. Het gaat er alleen maar om, dat wij de vraag onder eikaars aandacht brengen. Slechts twee punten die in dit verband van uitspringend belang zijn zou ik willen noemen.
Het eerste is, dat hoe dan ook de aanwezigheid van tal van belangengroepen door ons als een reëel gegeven feit moet worden aanvaard. Wij zullen moeten leren met al deze belangengroepen te leven en ze positief te waarderen en er mee samen te werken.
Het tweede punt is echter, dat in welke richting de samenleving zich ook moge bewegen, wij als anti-revolutionairen et onverkort aan dienen vast te houden dat God aan de Overheid een blijvende opdracht heeft gegeven, die ondanks alle druk van buiten af, niet ongedaan mag worden gemaakt
Waarin bestaat onder meer die opdracht? In het op een zo rechtvaardig mogelijke wijze ten goede zijn aan onze gehele volk; dus ook aan hen die geen grote belangengroepen achter zich hebben. Vandaar dat wij als antirevolutionairen nimmer zullen mogen gedogen of er aan mee werken, dat tengevolge van de druk van welke belangengroep dan ook aan het door de Overheid te handhaven recht van de zwakken en misdeelden in de samenleving te kort wordt gedaan.
Als A. R. P. kunnen wij dit met te meer klem naar voren brengen omdat onze partij is samengesteld uit alle lagen van de bevolking. Het is gelukkig

niet het belang van één bepaalde bevolkingsgroep of klasse dat ons verenigt, maar de wil tot het dienen van de belangen van geheel het volk in politiek-evangelische zin.

Van de A. R. P. zal ons volk een strikt rechtvaardig beleid mogen verwachten. In het nastreven van dat beleid zal onze eer gelegen moeten zijn. Zo heb ik mij er over verheugd, dat de Overheid, na het mislukte overleg tussen de organisaties van werkgevers en werknemers, een kordate en duidelijke beslissing heeft genomen over het voor 1966 geldende minimum-loon. Ondanks de bezwaren die ook tegen deze beslissing kunnen worden ingébracht, bezwaren die ik ook wel zie, aarzel ik niet om te zeggen dat de Overheid hier op het juiste moment een verantwoorde beslissing heeft genomen, ƒ 120,— bruto per week.

V weet uit ervaring welke bedragen aan sociale premies en loonbelasting worden ingehouden, en de stand van de overigens in vele gevallen nog te lage woninghuren, wat er dan voor besteedbaar inkomen overblijft. Voor de zwakke groep als hier bedoeld zal de A. R. P. altijd oog hebben en ik ben er zeker van dat deze regeringsbeslissing de instemming van vrijwel alle anti-revolutionairen heeft. Zoals het ook onze instemming zal hebben als straks de A. K. W. premievrij zal worden, waardoor de druk van de hoge sociale kosten voor de zelfstandigen iets zal verminderen.

Leren leven.

Zoals reeds in het begin van deze toespraak werd opgemerkt, is het parool: „de blik vooruit", ook voor onze eigen kring van actuele betekenis. Ook hier zien wij grote veranderingen. Het eerste wat opvalt is wel, dat het tijdperk waarin één enkele persoon een dominerende plaats innam, nu wel definitief achter ons schijnt te liggen. Het „gezicht" van de partij wordt in steeds mindere mate bepaald door één bepaalde figuur. Daardoor is de inspraak van de gewone leden van de partij groter geworden. Dit is een winstpunt, misschien niet op korte maat wel op langere termijn gezien.

Een ander belangrijk punt is de houding tegenover de wereld.

Voorheen was de A. R. -kring een nogal besloten en beschutte kring. Wat voelden wij ons veilig en beschut wanneer in massale bijeenkomsten de calvinistische internationale, psalm 89, werd gezongen, een psalm die getuigde van moed, vastberadenheid en geloofsvertrouwen. Zo wensten wij ook het politieke leven in te gaan. Daartegenover is de A. R. -kring van thans een meer open kring geworden, waarin het gevoel van beschutting niet meer zo sterk is als vroeger. Tenslotte is et het besef gekomen, dat wij ook in het christelijk-politiek getuigenis kunnen falen.

Naast psalm 89 is in zekere zin komen staan, het lied dat een bede inhoudt; „Houdt Gij mijn handen beide met kracht omvat”.
is hier nu sprake van een tegenstelling, heeft de ene houding, het ene lied het andere verdrongen? Ik geloof het niet.
Er zijn er onder ons, die in het verleden alleen maar goeds zien terwijl anderen in het verleden niets dan zwarte bladzijden ontdekken en de huidige levenshouding als de enige juiste en oprechte afschilderen.
Ik geloof niet in die zwart-wit tegenstellingen, zij zijn hier niet op hun plaats. Zowel in het heden als in de toekomst zullen wij de invloed van onze tijd — die niet altijd verkeerd behoeft te zijn — ondergaan. Wij zullen, om nog even bij de beide liederen te blijven, gesterkt door de bede: „Houdt Gij mijn handen beide", moed, geloofsvertrouwen en standvastigheid vinden.
Tenslotte: wij zullen moeten leren leven met de gebreken van onszelf en de gebreken van elkaar. Wij weten niet alles zo zeker meer als wij in het verleden meenden dat wij het wisten. Wij zullen moeten leren leven met elkaar, ook al zijn wij het niet altijd voor de volle honderd procent met elkaar eens. Wat wij vooral nodig hebben is het bewaren van de in het wederzijds geloof gefundeerde vertrouwensband. Elkaar vasthouden en dat kan alleen indien wij ook metterdaad op elkaar aankunnen. Ook in deze zin, dat bij u als A. R.-kiezers het vertrouwen heerst, dat wij naar beste weten en kunnen pogen het belang van ons volk in christelijk perspectief te dienen.
De blik vooruit, wil zeggen: de blik omhoog. Want zegt een Noors spreekwoord niet terecht, dat wij tegelijkertijd volledig met de aardse zaak bezig kunnen zijn en volledig ons hart in de hemel kunnen hebben?
In deze houding en gesterkt door dit samenzijn gaan wij in nauwe verbondenheid met elkaar de komende stembusstrijd tegemoet.